

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY
EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
VĚC MALHOUS proti ČESKÉ REPUBLICE
(stížnost č. 33071/96)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

12. července 2001

Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.¹

¹ Jeho opětovná korektura byla provedena v únoru 2004.

Ve věci Malhous proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva, zasedající ve velkém senátu ve složení

pan L. WILDHABER, *předseda*,

paní E. PALM,

pánové C. L. ROZAKIS,

A. PASTOR RIDRUEJO,

P. KÜRIS,

paní F. TULKENS,

V. STRÁŽNICKÁ,

pánové C. BÎRSAN,

P. LORENZEN,

K. JUNGWIERT,

Sir Nicolas BRATZA,

pánové J. CASADEVALL,

M. PELLONPÄÄ,

paní H. S. GREVE,

pan A. B. BAKA,

R. MARUTSE,

paní S. BOUTOCHAROVA, *soudci*, a pan M. DE SALVIA, *právní poradce*, za
tajemníka,

po poradě konané dne 27. června 2001,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat výše uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 33071/96) namířenou proti České republice, kterou u Evropské komise pro lidská práva (dále jen „Komise“) podal český občan pan Jan Malhous (dále jen „stěžovatel“) dne 10. května 1996 podle bývalého článku 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Protože stěžovatel dne 1. května 1998 zemřel, Soud přiznal jeho synovci a dědici panu Janu Boučkovi oprávnění nastoupit do řízení na místo stěžovatele.

2. Stěžovatele a následně pana Boučka, kterým byla poskytnuta právní pomoc, zastupoval před Soudem pan Tomáš Schönfeld, advokát v Praze. Vládu České republiky (dále jen „vláda“) zastupoval její zmocněnec pan Emerich Slavík z Ministerstva spravedlnosti.

3. Stěžovatel tvrdil, že jeho vlastnické právo bylo porušeno v restitučním řízení a že mu v tomto řízení nebylo umožněno veřejné projednání věci před nezávislým a nestranným soudem.

4. Stížnost byla postoupena Soudu dne 1. listopadu 1998, kdy vstoupil v platnost Protokol č. 11 k Úmluvě (článek 5 odst. 2 Protokolu č. 11).

5. Stížnost byla přidělena třetí sekci Soudu (článek 52 odst. 1 Jednacího řádu). Dne 11. května 1999 senát této sekce ve složení Sir Nicholas Bratza, pánové J.-P. Costa, L. Loucaides, P. Küris, K. Jungwiert, paní H. S. Greve, pánové W. Fuhrmann, K. Traja, soudci, a paní S. Dollé, tajemnice sekce, postoupil věc velkému senátu, když žádná ze stran proti tomu nevznesla námitky (článek 30 Úmluvy a článek 72 Jednacího řádu).

6. Složení velkého senátu bylo určeno podle ustanovení článku 27 odst. 2 a 3 Úmluvy a článku 24 Jednacího řádu.

7. Rozhodnutím ze dne 13. prosince 2000, vydaným po veřejném projednání jak otázek přijatelnosti, tak otázek týkajících se merita věci (článek 54 odst. 4 Jednacího řádu), prohlásil velký senát stížnost za částečně přijatelnou v bodu opírajícím se o článek 6 odst. 1 Úmluvy a spočívajícím v tvrzení, že nebylo umožněno veřejné projednání věci v předmětném restitučním řízení.

8. Jak pan Bouček, tak vláda podali k otázkám odůvodněnosti stížnosti písemná stanoviska. Protože velký senát po konzultacích se stranami rozhodl, že není třeba dalšího veřejného projednání otázek týkajících se merita věci (článek 59 odst. 2 *in fine* Jednacího řádu), reagovaly strany na vzájemná stanoviska písemně. Pan Bouček požádal o spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy, k čemuž vláda poskytla své stanovisko.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

9. V červnu 1949 byly zemědělské pozemky ve vlastnictví stěžovatelova otce vyvlastněny bývalým Okresním národním výborem v Doksech podle československého zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (dále jen „zákon z roku 1948“). Stěžovatelův otec nikdy neobdržel náhradu. V roce 1957 byly přidělovým řízením podle téhož zákona některé z těchto pozemků předány do vlastnictví fyzických osob. V roce 1977 otec stěžovatele zemřel a byla potvrzena stěžovatelova práva k pozůstalosti.

10. Po pádu komunistického režimu v Československu byl přijat zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických práv k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále jen „zákon o půdě“), který vstoupil v platnost dne 24. června 1991. Tento zákon stanovil, že zákon z roku 1948 již není aplikovatelný a že za určitých podmínek může být majetek odňatý bez náhrady na jeho základě navrácen jeho původním majitelům nebo jejich dědicům, pokud je i nadále ve vlastnictví státu nebo právnických osob. Byl-li však takový majetek předán do vlastnictví fyzických osob, mohli bývalí majitelé nebo jejich dědicové za určitých podmínek požadovat pouze přidělení jiného rovnocenného majetku nebo finanční náhradu.

11. Na základě zákona o půdě uzavřel stěžovatel ve dnech 10. prosince 1993 a 4. května 1994 dvě restituční dohody se dvěma právnickými osobami (Státními lesy Hradec Králové a zemědělským družstvem Líny-Krásná Ves). Dvěma rozhodnutími ze dne 12. října 1994 Pozemkový úřad Mladá Boleslav (dále jen „Pozemkový úřad“) odmítl restituční dohody schválit. S odvoláním na § 32 odst. 3 zákona o půdě konstatoval, že některé pozemky byly přiděleny jiným fyzickým osobám podle zákona z roku 1948 a že tito majitelé prokázali své vlastnické právo přidělovými dekrety. Ve svých rozhodnutích Pozemkový úřad vycházel z těchto dokumentů: rozhodnutí bývalého Státního notárství Mladá Boleslav ze dne 26. května 1977 o pozůstalosti po otci stěžovatele, rozhodnutí bývalého Okresního národního výboru v Doksech ze dne 7. června 1949 o vyvlastnění majetku stěžovatelova otce, záznam bývalého Místního národního výboru v Líněch ze dne 7. listopadu 1949 o projednání odvolání stěžovatelova otce proti vyvlastnění, rozhodnutí bývalého Krajského národního výboru v Liberci ze dne 29. listopadu 1949, kterým bylo rozhodnutí o vyvlastnění pozměněno, a výpisu

z pozemkových knih týkajících se katastru obcí Líny a Krásná Ves. Pozemkový úřad měl k dispozici také kopie přidělových dekretů vystavené Katastrálním úřadem Mladá Boleslav dne 23. září 1994.

12. Dne 12. října 1994 se konalo u Pozemkového úřadu jednání. Z textu obsílky vydané Pozemkovým úřadem dne 28. září 1994 vyplývá, že k jednání byli pozváni jak stěžovatel a jeho právní zástupce, tak zástupci Státních lesů, zemědělského družstva a Pozemkového fondu. Podle porízeného protokolu se jednání zúčastnil pouze stěžovatel a zástupci Státních lesů a zemědělského družstva. Stěžovatel se odmítl k předmětu jednání jakkoli vyjádřit a zápis nepodepsal. Zástupci obou právnických osob opustili místnost před ukončením jednání.

13. Dne 11. listopadu 1994 stěžovatel podal k Městskému soudu v Praze (dále jen „Městský soud“) proti oběma správním rozhodnutím opravné prostředky. Požadoval restituci celého majetku, u některých jeho částí zpochybňoval, že by je nabyly fyzické osoby, a dožadoval se přístupu k předmětným přidělovým dekretům.

14. Dne 31. května 1995 Městský soud spojil oba opravné prostředky k jednomu projednání a správní rozhodnutí ze dne 12. října 1994 potvrdil. Konstatoval, že Pozemkový úřad správně odmítl schválit restituční dohody jako celek, protože se týkaly i majetku, jehož vlastnictví bylo převedeno na fyzické osoby a jako takové nemohlo být vráceno původnímu majiteli. To bylo zjištěno na základě všech relevantních dokumentů, včetně přidělových dekretů, které byly založeny ve správních spisech. Na základě § 23 odst. 1 správního řádu do nich mohl stěžovatel nahlédnout kdykoliv v průběhu správního řízení, pokud by si to byl přál. Městský soud s odvoláním na § 250f občanského soudního řádu konstatoval, že stěžovatelův případ nevyžaduje, aby bylo svoláváno jednání, protože správní orgán zjistil všechna fakta správně a soud již posuzoval jen právní otázky.

15. Případ byl vrácen Pozemkovému úřadu podle § 9 odst. 3 zákona o půdě (viz § 25 níže), který vydal nové rozhodnutí dne 25. července 1995. Souhlasně s názorem Městského soudu, jímž byl vázán vzhledem k § 250r občanského soudního řádu, Pozemkový úřad potvrdil stěžovatelova vlastnická práva na ty pozemky, které nebyly přiděleny fyzickým osobám podle zákona z roku 1948. Zároveň informoval stěžovatele, že podle § 11 nebo 16 zákona o půdě může za pozemky, které mu nemohly být vráceny, žádat náhradu.

16. Dne 14. září a 15. října 1995 stěžovatel podal ústavní stížnost, v níž zejména tvrdil, že jeho vlastnická práva byla porušena, že nemohl předložit další důkazy a že ho Městský soud neinformoval o svém rozhodnutí sloučit oba případy. Odvolával se, kromě jiného, na články 36 a 38 Listiny základních práv a svobod.

17. Dne 29. listopadu 1995 Ústavní soud odmítl stěžovatelovu ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou. Konstatoval, že jeho ústavní práva na řádné soudní projednání nebyla způsobem vyřízení jeho opravného prostředku Městským soudem porušena. S ohledem na specifický charakter soudního přezkumu správních rozhodnutí byla funkce soudu omezena pouze na přezkoumání právních otázek případu na základě skutečností zjištěných správním orgánem. Stěžovatel se nedovolával důkazů, na které by Pozemkový úřad nebral zřetel, a pouhým vyjádřením nespokojenosti s jeho rozhodnutím stěžovatel nevznnesl žádné platné námitky proti skutečnostem jím zjištěným. Podle názoru Ústavního soudu Městský soud neporušil stěžovatelova ústavní práva ani tím, že rozhodl v této věci bez jednání, protože to bylo v souladu s § 250f občanského soudního řádu, když se případ týkal pouze posouzení právních otázek.

18. Dne 1. května 1998 stěžovatel zemřel. Jeho právní zástupce však požádal Pozemkový úřad o náhradu přídělem jiných pozemků podle § 11 odst. 2 zákona o půdě. Podle vyjádření vlády tato žádost ještě nebyla Pozemkovým úřadem vyřízena.

19. Dne 29. října 1998 bylo usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ukončeno soudní projednání stěžovatelovy pozůstalosti s odůvodněním, že zůstavitel nezanechal žádný majetek. Soud si zřejmě nebyl vědom rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995.

20. Dne 22. února 2000 synovec stěžovatele pan Bouček požádal obvodní soud o znovuotevření dědického řízení po zemřelém. Předložil poslední vůli svého strýce ze dne 22. března 1998, v níž byl ustanoven univerzálním dědicem stěžovatelovy pozůstalosti, zatímco dvě vlastní dospělé děti stěžovatele byly vyděděny. K obnově soudního projednání stěžovatelovy pozůstalosti došlo dne 21. srpna 2000. Dne 28. března 2001 soud schválil dohodu uzavřenou mezi panem Boučkem a dvěma stěžovatelovými dětmi týkající se rozdělení pozůstalosti stěžovatele rovným dílem.

II. RELEVANTNÍ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

1. Zákon o půdě

21. Zákon o půdě upravuje zejména restituci zemědělského majetku (definovaného v § 1), který byl postoupen nebo převeden na stát nebo jiné právnické osoby v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Ustanovení § 6 odst. 1 vymezuje jednotlivé důvody vzniku restitučních nároků, mezi nimi [písm. b)] také odnětí majetku bez náhrady postupem podle zákona z roku 1948.

22. Podle § 5 je povinnou osobou stát nebo jakákoli právnická osoba, pokud ke dni účinnosti zákona nemovitost drží. Fyzické osoby jsou povinny vrátit nemovitý majetek oprávněné osobě pouze za okolností stanovených v § 8, tj. pokud jej tyto osoby nebo jejich příbuzní získali od státu nebo od jiné právnické osoby buď v rozporu s tehdy platnými předpisy, nebo za cenu nižší než cenu odpovídající tehdy platným cenovým předpisům, anebo na základě protiprávního zvýhodnění nabyvatele. V takových případech je restituce nařízena rozhodnutím soudu na základě žádosti oprávněné osoby za předpokladu, že byla podána do 31. prosince 1992 nebo do šesti měsíců od právní moci rozhodnutí pozemkového úřadu o nevydání nemovitosti. Pozemek převedený na fyzickou osobu, která prokázala svá majetková práva předložením přídělové listiny, nelze vydat (§ 32 odst. 3; toto ustanovení bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu č. 166/1995 Sb. s účinností od 15. srpna 1995).

23. Kromě toho nelze restituovat pozemky v případech uvedených v § 11 odst. 1 zákona, kdy bylo pro fyzickou osobu zřízeno právo osobního užívání, s výjimkou případů, kdy bylo toto právo zřízeno za okolností uvedených v § 8. V takových případech pozemkový úřad převede na oprávněnou osobu postupem stanoveným zákonem o pozemkových úpravách jiné (náhradní) pozemky ve vlastnictví státu, pokud možno v téže obci, ve které se nachází převážná část pozemků původních, a pokud s tím oprávněná osoba souhlasí (§ 11 odst. 2).

24. Za pozemky, které se podle tohoto zákona nevydávají a za které nelze poskytnout oprávněné osobě jiný pozemek, může oprávněná osoba žádat za stanovených podmínek poskytnutí finanční náhrady (§ 16).

25. Co se týče postupu, který je třeba dodržet, ustanovení § 9 odst. 1 tohoto zákona stanoví, že oprávněná osoba musí uplatnit svůj nárok u příslušného pozemkového úřadu a

zároveň vyzvat povinnou osobu k vydání sporné nemovitosti. Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou do 60 dnů od podání výzvy dohodu o vydání nemovitosti (dále jen „restituční dohoda“). Podle § 9 odst. 2 musí být každá restituční dohoda schválena příslušným pozemkovým úřadem. Jestliže pozemkový úřad restituční dohodu neschválí, může se oprávněná osoba obrátit na soud. Jestliže ani soud dohodu neschválí, vrátí věc zpět pozemkovému úřadu k rozhodnutí ve věci (§ 9 odst. 3). Toto rozhodnutí opět podléhá soudní kontrole (§ 9 odst. 6).

2. Správní řád

26. Řízení před pozemkovými úřady se řídí zákonem č. 71/1967 Sb. (správní řád).

27. Základní principy řízení před správními orgány jsou upraveny v ustanovení § 3 a 4. Řízení musí být vedeno v souladu se zákonem a stranám, které mají stejná práva a povinnosti, musí být vždy dána příležitost účinně hájit svá práva a zájmy, zejména se vyjádřit k podkladu rozhodnutí a uplatnit své procesní návrhy. Rozhodnutí správních orgánů se musí zakládat na skutečnostech, které byly spolehlivým způsobem zjištěny.

28. Podle ustanovení § 21 nařídí správní orgán ústní jednání, vyžaduje-li to povaha věci, zvláště tehdy, když takové slyšení může přispět k objasnění sporné věci. K ústnímu jednání musí být strany přizvány a v průběhu jednání vyzvány k tomu, aby uplatnily své připomínky a návrhy. Ústní jednání je neveřejné, pokud zvláštní právní předpis nebo správní orgán nestanoví jinak.

29. Podle § 23 odst. 1 mají účastníci správního řízení i jejich zástupci právo nahlížet do spisů s výjimkou protokolů o hlasování a pořizovat si z nich výpisy.

30. Podle § 32 odst. 1 jsou správní orgány povinny zjistit přesně a úplně skutečný stav věci a za tím účelem si opatřit veškeré potřebné podklady pro rozhodnutí.

3. Občanský soudní řád

31. Podle části páté občanského soudního řádu může být zákonnost rozhodnutí správních orgánů přezkoumána soudy.

32. Ustanovení § 250f (zrušené nálezem Ústavního soudu č. 269/1996 Sb. s účinností od 1. května 1997) opravňuje soudy k tomu, aby v jednoduchých případech, zejména je-li nepochybné, že správní orgán vycházel ze správně zjištěného skutkového stavu a jde-li jen o posouzení právní otázky, rozhodovaly rozsudkem bez jednání.

33. Podle ustanovení § 250i odst. 1 při přezkoumávání zákonnosti rozhodnutí je pro soud rozhodující skutkový stav, který tu byl v době vydání napadeného rozhodnutí.

34. V souladu s ustanovením § 250m odst. 3 jsou účastníky řízení ti, kteří jimi jsou v řízení u správního orgánu, a správní orgán, jehož rozhodnutí se přezkoumává.

35. Podle § 250q, pokud soud provádějící přezkum rozhodnutí správního orgánu nerozhodne bez ústního jednání, jak mu to umožňuje § 250f, může provést důkazy nezbytné k přezkoumání napadeného rozhodnutí.

36. Podle § 250r, zruší-li soud rozhodnutí správního orgánu, je správní orgán při novém projednání vázán právním názorem soudu.

37. Podle § 250s odst. 1 nejsou proti rozhodnutí soudu, s výjimkou případů podle odstavce 2, přípustné opravné prostředky (což se nevztahuje na tento případ).

38. Podle § 156 musí být rozsudek vyhlášen veřejně. V souladu se zavedenou praxí musí být veřejné vyhlášení rozsudku zaznamenáno v zápise i v případech, kdy věc byla projednána bez ústního jednání.

4. Zákon č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech

39. Podle § 11 písm. a) jsou pozemkové úřady samostatnými referáty okresních úřadů.

5. Zákon o okresních úřadech

40. V relevantní době platil pro postavení a působnost okresních úřadů zákon č. 425/1990 Sb. Tento zákon pozbyl platnosti dne 12. listopadu 2000, kdy vstoupil v platnost nový zákon o okresních úřadech (č. 147/2000 Sb.).

41. Ustanovení § 2 definuje okresní úřady jako správní orgány vykonávající místní státní správu ve svých obvodech. Zákonem mohou být okresní úřady zmocněny k výkonu místní státní správy i v jiných obvodech. Podle § 14 výkon činnosti okresních úřadů řídí a kontroluje vláda.

42. Podle § 8 odst. 1 přednostu okresního úřadu jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra vnitra.

43. Podle § 8 odst. 5 jsou úředníci okresního úřadu podřízeni přednostovi okresního úřadu.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

44. Stěžovatel si stěžuje, že mu v restitučním řízení nebylo umožněno veřejné projednání věci před nezávislým a nestranným soudem.

45. Příslušná část článku 6 odst. 1 Úmluvy zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně (...) projednána nezávislým a nestranným (...) soudem, který rozhodne (...) o jeho občanských právech nebo závazcích. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“

A. Argumenty stran

1. Vláda

46. Vláda zdůrazňuje, že pozemkový úřad může vydat v restitučním řízení rozhodnutí dvojího typu: za prvé, rozhodnutí podle § 9 odst. 2 a 3 zákona o půdě, vyjadřující nebo odmítající souhlas s restituční dohodou; za druhé rozhodnutí podle § 9 odst. 4 zákona o půdě, určující vlastnická práva oprávněné osoby, pokud byl souhlas s restituční dohodou odmítnut.

47. V daném případě pozemkový úřad konal prvním způsobem a v souladu s § 21 správního řádu nařídil ústní jednání na 12. října 1994. Podle záznamu z tohoto jednání byli

přítomni stěžovatel a zástupci dvou dotčených právnických osob. V průběhu jednání však stěžovatel nevznnesl žádné relevantní námitky týkající se vlastnictví sporných pozemků. Podle vlády byly přidělové dekrety jednotlivých fyzických osob založeny ve správním spisu, k němuž měl od počátku stěžovatel přístup. Vláda tvrdí, že během jednání dne 12. října 1994 se stěžovatel dokonce vyjádřil, že odstupuje od restitučních dohod, když se dozvěděl, že některé pozemky mu nemohou být vráceny.

48. Při následné soudní kontrole Městský soud zkoumal pouze okolnosti, z nichž Pozemkový úřad vycházel při svém rozhodování a které vyplývaly ze správního spisu, protože vlastnická práva fyzických osob k předmětným pozemkům byla mimo pochybnost. Za těchto okolností nemohlo mít podle názoru vlády veřejné jednání pro posouzení stěžovatelova případu žádný opravdový význam. I když Městský soud nekonal veřejné jednání, jeho rozsudek ze dne 31. května 1995, kterým potvrdil rozhodnutí Pozemkového úřadu odmítnout souhlas s restitučními dohodami, byl vyhlášen veřejně v souladu s § 156 občanského soudního řádu.

49. Vláda dodává, že tento rozsudek nebyl konečným rozhodnutím případu, protože stanovení rozsahu vlastnických práv stěžovatele k předmětným pozemkům bylo věcí dalšího řízení před Pozemkovým úřadem. V tomto kontextu vláda zdůraznila, jako to již učinila ve stadiu posuzování přijatelnosti stížnosti, že stěžovatel mohl podat opravný prostředek proti rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995, jak to stanoví § 9 odst. 6 zákona o půdě. Kdyby to byl učinil, mohl by býval žádat Městský soud o opětovné přezkoumání správního rozhodnutí ve veřejném jednání. Dále stěžovatel mohl podat civilní žalobu u příslušného okresního soudu podle § 8 odst. 1 zákona o půdě, a tak zpochybnit platnost převodu majetku jeho otce na dotčené fyzické osoby.

2. Stěžovatel

50. Stěžovatel s argumenty vlády nesouhlasí. Napadá mimo jiné tvrzení, že přidělové dekrety jednotlivých fyzických osob, které byly majiteli sporných pozemků, byly již založeny ve správních spisech na počátku správního řízení v roce 1991. Tvrdí, že Pozemkový úřad je předložil až dne 23. září 1994 a tudíž nemohly být přiloženy ke správnímu spisu před tímto datem (které je mnohem pozdější než restituční dohody ze dnů 10. prosince 1993 a 4. května 1994).

51. Stěžovatel také tvrdí, že Pozemkový úřad ani Městský soud nevzaly v úvahu skutečnost, že ačkoliv sporné pozemky byly vyvlastněny v roce 1949 a přiděleny fyzickým osobám v roce 1957, zůstaly pod kontrolou Státních lesů nebo zemědělského družstva. Fyzické osoby tedy byly formálními vlastníky pozemků, ale nikdy je neužívaly. Stěžovatel argumentuje, že správní spis neobsahoval žádné dokumenty, které by uváděly jakékoliv podrobnosti o majitelích pozemků. Za těchto okolností nebylo možno tvrdit, že Pozemkový úřad zjistil správně skutečnosti případu. Uplatněním § 250f občanského soudního řádu však Městský soud zbavil stěžovatele možnosti vznést tyto námitky při veřejném jednání.

52. Stěžovatel uvádí, že v relevantní době Ústavní soud v několika restitučních případech zrušil rozsudky, které byly vyneseny podle § 250f občanského soudního řádu bez toho, aniž by se konalo veřejné jednání. Ústavní soud s odvoláním na článek 38 Listiny základních práv a svobod a článek 6 Úmluvy v těchto kauzách konstatoval, že případy s kontroverzními argumenty nelze pokládat za jednoduché případy. Tak v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 269/95 Ústavní soud výslovně uvedl, že „restituční případy nelze provádět v přezkumném řízení v neveřejném zasedání, a to vzhledem k jejich komplikovanosti a vzhledem k tomu, že

původní akty odebrání vlastnictví se odehrály před dlouhou dobou.“² Podobně dne 29. listopadu 1994 Ústavní soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze vyneseny bez veřejného jednání v jiném restitučním případě (nález sp. zn. Pl. ÚS 41/94³) s tím, že „zákonodárce měl (...) ustanovením (§ 250f občanského soudního řádu) na mysli případy, kdy byly provedeny všechny potřebné důkazy a věc je skutkově zcela jednoznačná a spor spočívá skutečně pouze v právním posouzení.“

53. Stěžovatel si vedle toho stěžuje, že nebyl vyzván k účasti na veřejném vyhlášení rozsudku Městského soudu dne 31. května 1995.

54. Konečně stěžovatel tvrdí, že rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995 nebylo možno napadnout u Městského soudu, protože případ by byl pokládán za věc již rozhodnutou (*res iudicata*). Skutečnost, že v době podání jeho ústavní stížnosti byly všechny opravné prostředky vyčerpány, byla potvrzena také Ústavním soudem, který jeho stížnost vyžadující podle ustanovení zákona o Ústavním soudu předchozí vyčerpání všech opravných prostředků neodmítl.

B. Hodnocení Soudu

55. Soud připomíná, že veřejnost soudního jednání je základní zásadou zakotvenou v článku 6 odst. 1 Úmluvy. Veřejný charakter řízení chrání strany ve sporu před tajným výkonem spravedlnosti bez veřejného dohledu; je také jedním z prostředků, jimiž může být udržována důvěra v soudy. Zprůhlednění výkonu spravedlnosti jeho veřejností přispívá k dosažení cíle článku 6 odst. 1, totiž ke spravedlivému procesu, jehož záruka je jedním ze základních principů jakékoliv demokratické společnosti ve smyslu Úmluvy (viz např. rozsudek ve věci *Diennet proti Francii* ze dne 26. září 1995, série A, č. 325-A, s. 14-15, § 33).

56. V daném případě stěžovatel měl v zásadě právo na veřejné projednání, protože se na něj nevztahovala žádná z výjimek uvedených v druhé větě článku 6 odst. 1 (viz rozsudek ve věci *Håkansson a Sturesson proti Švédsku* ze dne 21. února 1990, série A, č. 171-A, s. 20, § 64). Tyto výjimky nebyly uplatněny ve vnitrostátním řízení. Zejména Ústavní soud, který mimo jiné zkoumal otázku absence veřejného jednání v daném případě, se na tyto výjimky neodvolával. Ani vláda se druhé větě článku 6 odst. 1 Úmluvy nedovolávala.

57. Soud konstatuje, že jediné jednání ve věci se v tomto případě konalo dne 12. října 1994 u Pozemkového úřadu v Mladé Boleslavi. Podle záznamu z tohoto jednání byly stěžovatelovy restituční nároky projednávány za jeho přítomnosti a za přítomnosti zástupců obou právnických osob, jež stěžovatel vyzval k navrácení majetku konfiskovaného jeho otcí. Pozemkový úřad však nelze pokládat za orgán splňující nároky na nezávislost nutnou pro soud ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Soud konstatuje, že Pozemkový úřad je samostatným referátem okresního úřadu, který je pověřen výkonem místní státní správy pod kontrolou vlády (viz § 40 až 43). Jmenování přednosty okresního úřadu je pod kontrolou exekutivy a jeho úředníci jsou mu podřízeni (viz též rozsudek ve věci *Kadubec proti Slovensku* ze dne 2. září 1998, Reports of Judgements and Decisions 1998-VI, s. 2531, § 57). V každém případě však řízení u tohoto správního orgánu nebylo veřejné, protože k němu měly přístup pouze strany a jejich zástupci.

² Poznámka korektora: Citovaná věta je právní větou, která však vzhledem k odkazu v odůvodnění na nález sp. zn. I. ÚS 5/95 v samotném nálezu sp. zn. II. ÚS 269/95 zřejmě nefiguruje.

³ Poznámka korektora: Správně jde o nález sp. zn. I. ÚS 41/94.

58. Je pravdou, že rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 12. října 1994 byla podrobena soudnímu přezkoumání a že stěžovatel se obrátil jak k Městskému soudu, tak k Ústavnímu soudu. Ani jeden z těchto soudů však nejednal veřejně. Co se týče řízení před Městským soudem, Soud konstatuje, že stěžovatel nežádal výslovně o veřejné jednání. Vychází tedy otázka, zda se má předpokládat, že se stěžovatel vzdal svého práva na veřejné projednání (viz rozsudek ve věci *Håkansson a Sturesson proti Švédsku* citovaný výše, s. 20-21, § 67; rozsudek ve věci *Schuler-Zraggen proti Švýcarsku* ze dne 24. června 1993, série A, č. 263, s. 19-20, § 58; rozsudek ve věci *Zumtobel proti Rakousku* ze dne 21. září 1993, série A, č. 268-A, s. 14, § 34).

59. Soud poznamenává, že Městský soud nevycházel při svém rozhodnutí nekonat veřejné jednání z toho, že stěžovatel o veřejné jednání nežádal. Spíše zkoumal z moci úřední, zda jsou splněny podmínky § 250f občanského soudního řádu umožňujícího nekonat jednání, a dospěl k závěru, že tomu tak skutečně je (viz § 14). Ústavní soud závěr Městského soudu potvrdil. Za těchto okolností Soud nemůže přikládat rozhodující význam okolnosti, že stěžovatel výslovně nevyžadoval veřejné jednání, a musí přistoupit k nezávislému hodnocení otázky z pohledu požadavků článku 6 Úmluvy.

60. V tomto ohledu Soud konstatuje, že kompetence Městského soudu nebyla omezena pouze na otázky právní, ale týkala se i posouzení, zda skutková podstata případu byla správně zjištěna správním orgánem. Městský soud mohl v případě potřeby také provést dokazování (viz § 35). Stěžovatelovo podání Městskému soudu na druhé straně naznačuje (viz § 13), že jeho odvolání mohlo také vyvolat otázky věcné (viz rozsudek ve věci *Fredin proti Švédsku* ze dne 23. února 1994, série A, č. 283, s. 11, § 22). Aniž by zpochybňoval závěr Městského soudu, že skutková podstata případu byla správním orgánem zjištěna správně, Soud dospěl k závěru, když vzal v úvahu i to, co bylo v sázce pro stěžovatele, že za těchto okolností článek 6 odst. 1 Úmluvy vyžadoval ústní projednání věci před soudem.

61. Soud dále konstatuje, že v dalším správním řízení Pozemkový úřad, který byl vázán rozsudkem Městského soudu ze dne 31. května 1995, nekonal žádné nové jednání za přítomnosti účastníků případu. Soud se domnívá, že ačkoliv stěžovatel mohl žádat o soudní přezkoumání rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995, je nereálné předpokládat, že při takovém přezkumném řízení, týkajícím se správního rozhodnutí vycházejícího z předchozího rozsudku Městského soudu, by soud nařídil ústní jednání, aby přezkoumal v podstatě stejné otázky, u nichž již dříve shledal, že spadají pod § 250f občanského soudního řádu. Kromě toho Ústavní soud ve svém výše uvedeném rozhodnutí, které přijal s plným vědomím rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995, nenaznačil, že by měl odlišné mínění o případném soudním přezkumu tohoto posledního rozhodnutí Pozemkového úřadu. Za těchto okolností Soud nemůže přikládat váhu údajně odlišnému charakteru obou správních rozhodnutí Pozemkového úřadu, který zdůrazňuje vláda (viz § 46). Připomíná, že v té době § 250f občanského soudního řádu byl stále ještě v platnosti a že Ústavní soud nepokládal jeho použití ve stěžovatelově případě za nesprávné.

62. Soud mimoto podotýká, že i jednání před Ústavním soudem proběhlo bez veřejného jednání. Toto řízení, omezené pouze na zkoumání otázek ústavnosti, nebylo přímým a úplným posouzením stěžovatelových občanských práv v restitučním řízení. Veřejné jednání v tomto řízení tedy nemohlo kompenzovat jeho absenci v rozhodující fázi řízení, kdy šlo o stanovení odůvodněnosti stěžovatelových restitučních nároků. Konečně má Soud za to, že stěžovatel nebyl povinen iniciovat soudní řízení podle § 8 zákona o půdě a že se Soud mohl zabývat pouze řízením, které bylo reálně vedeno na základě § 9 zákona o půdě.

63. Vzhledem k výše uvedenému je Soud toho názoru, že byl porušen článek 6 odst. 1 Úmluvy, protože v restitučním řízení nedošlo k veřejnému projednání věci před nezávislým a nestranným soudem, což je předmětem stěžovatelovy stížnosti.

II. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

64. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

65. Co do hmotné škody, synovec stěžovatele pan Bouček požaduje částku 1 489 051,- Kč jako náhradu za hodnotu pozemků, které nemohly být stěžovateli vydány, a částku 588 852,- Kč jako náhradu ušlého zisku od 4. května 1994, tj. od data, kdy zemědělské družstvo Líny-Krásná Ves uzavřelo restituční dohodu se stěžovatelem (viz § 11), do roku 2001.

66. Vláda je toho názoru, že mezi předpokládanou škodou a tvrzeným porušením článku 6 odst. 1 Úmluvy během restitučního řízení není žádná příčinná souvislost.

67. Soud nejprve připomíná, že ve svém rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti přiznal panu Boučkovi *locus standi* k pokračování v řízení o stížnosti po smrti stěžovatele dne 1. května 1998 (viz § 7). Soud zdůraznil, že toto uznání práva pana Boučka k pokračování ve stížnosti nijak neovlivňuje rozsah případu tak, jak byl původně předložen stěžovatelem. Soud je toho názoru, že za těchto okolností osoba oprávněná pokračovat ve stížnosti po stěžovatelově smrti může také zaujmout stěžovatelovo místo v nárocích podle článku 41 Úmluvy a článku 60 Jednacího řádu.

68. Soud konstatuje, že částky nárokové jako hmotná škoda vycházejí z hodnoty pozemků, které nebyly stěžovateli vráceny, a z ušlého zisku spojeného s nemožností užívat tyto pozemky. Stěžovatelův synovec v podstatě žádá náhradu za vyvlastnění majetku svého strýce, které bylo podle jeho názoru nezákonné. Stěžovatelova stížnost podle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě však byla prohlášena za nepřijatelnou. Jediná část stížnosti, kterou se Soud zabýval v meritu, byla stížnost na nedostatek veřejného projednání věci před nezávislým a nestranným soudem ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. V tomto ohledu Soud nemůže spekulovat o výsledku restitučního řízení za jiných okolností, tj. kdyby došlo k veřejnému jednání před vnitrostátními soudy.

69. Soud dále konstatuje, že dne 3. července 1998 podal stěžovatelův právní zástupce Pozemkovému úřadu žádost o náhradu formou přidělení jiných pozemků podle § 11 odst. 2 zákona o půdě a že tato žádost je stále ještě v řízení u Pozemkového úřadu (viz § 18) a není předmětem projednávané stížnosti.

70. Soud je proto toho názoru, že stěžovatelův synovec neprokázal, že mezi tvrzenou hmotnou škodou a porušením článku 6 odst. 1 Úmluvy konstatovaným Soudem existuje příčinná souvislost. Jeho požadavek týkající se tohoto odškodnění tedy musí být zamítnut.

71. Soud dále konstatuje, že stěžovatelův synovec nenárokoval náhradu morální újmy v důsledku porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy. V každém případě uplatnění § 250f občanského soudního řádu, které je podkladem tohoto porušení, nepoškodilo pana Boučka osobně, protože v době, kdy převzal případ svého strýce, bylo toto ustanovení již zrušeno. Za těchto okolností je Soud toho názoru, že zjištěné porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy představuje samo o sobě

dostatečné spravedlivé zadostiučinění za jakoukoli morální újmu, kterou stěžovatel v důsledku tohoto porušení mohl utrpět.

B. Náklady a výdaje

72. Stěžovatelův synovec žádá Soud o přiznání částky 340 420,50 Kč, vypočítané na základě vnitrostátních sazeb, jako náhrady nákladů a výloh, které utrpěl při soudním řízení před vnitrostátními orgány a orgány Úmluvy. Pan Bouček dále upřesnil, že stěžovatelovy výlohy byly pokryty právní pomocí, kterou stěžovateli poskytla Komise (viz § 2).

73. Vláda považuje požadované částky za přehnané a domnívá se, že stěžovatelův synovec neprokázal, že nárokové náklady a výlohy byly nezbytně nutné. Vláda také poznamenává, že stěžovatel i jeho synovec využili právní pomoci při řízení před orgány Úmluvy.

74. Soud konstatuje, že podle jeho judikatury poškozená strana musí prokázat, že požadované náklady a výlohy skutečně zaplatila, aby předešla nebo napravila porušení Úmluvy, aby bylo toto porušení zjištěno Soudem a dosaženo jeho nápravy. Musí také prokázat, že tyto náklady byly skutečně vynaloženy, že byly nutné a že jsou přiměřené výše (viz mimo jiné rozsudek ve věci *Philis proti Řecku* č. 1 ze dne 27. srpna 1999, série A, č. 209, s. 25, § 74 a rozsudek ve věci *Nikolova proti Bulharsku* ze dne 25. března 1999, Reports of Judgements and Decisions 1997-II, s. 227, § 79).

Soud poznamenává, že sám pan Bouček potvrdil, že výlohy jeho strýce týkající se řízení před orgány Úmluvy byly pokryty právní pomocí, kterou mu poskytla Komise. Soud také konstatuje, že náklady dědického řízení nemohou být pokládány za náklady vynaložené na zabránění nebo nápravu porušení Úmluvy v restitučním řízení. Soud je proto toho názoru, že tuto část nároku musí zamítnout.

Co se týká zastupování pana Boučka před orgány Úmluvy, Soud připomíná, že se necítí vázán vnitrostátními sazebníky a praxí, i když je může do určité míry použít jako vodítko (viz mimo jiné např. rozsudek ve věci *Tolstoy Milostavsky proti Spojenému království* ze dne 13. července 1995, série A, č. 316, s. 83, § 77, a rozsudek ve věci *Paskaya a Okcuoglu proti Turecku* ze dne 8. července 1999, Reports of Judgements and Decisions 1999-IV, § 98). Konstatuje, že stěžovatel měl pouze částečný úspěch, a rozhodujíc na spravedlivém základě, přiznává stěžovatelovu synovci celkovou částku 85 000,- Kč (ekvivalent cca 17 000 FRF) na náhradu nákladů řízení a výloh před Komisí a Soudem, minus 4 100 FRF, které obdržel ve formě právní pomoci od Rady Evropy. Tato částka má být podle přání stěžovatelova synovce převedena na bankovní účet jeho právního zástupce v České republice.

C. Úroky z prodlení

75. Podle informací, které má Soud k dispozici, je zákonná úroková míra platná v České republice v době přijetí tohoto rozsudku 8 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje*, že byl porušen článek 6 odst. 1 Úmluvy;
2. *rozhoduje*,

a) že samotné konstatování porušení Úmluvy představuje dostatečné spravedlivé zadostiučinění za veškerou morální újmu, kterou stěžovatel mohl v důsledku tohoto porušení utrpět,

b) že žalovaný stát musí zaplatit do tří měsíců stěžovatelu synovci částku 85 000,- (osmdesát pět tisíc) Kč jako náhradu nákladů a výloh, minus 4 100 (čtyři tisíce jedno sto) FRF již zaplacených Radou Evropy ve formě právní pomoci,

c) že po uplynutí uvedené lhůty až do zaplacení bude tato částka navyšována o jednoduchý úrok ve výši 8 % ročně,

3. *zamítá* ostatní požadavky na spravedlivé zadostiučinění vznášené synovcem stěžovatele.

Vyhotoveno ve francouzském a anglickém jazyce a vyhlášeno na veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Štrasburku dne 12. července 2001.

M. DE SALVIA
tajemník

L. WILDHABER
předseda